

ካብ ኤርትራ ካብ በጻሕቲ ዝረኽበ ሓበሬታ

ታደሰ ኪዳነ

8 ጥቅምቲ 2018

ኤርትራ ነቲ ምስ ኢትዮጵያ ዝነበራ ዶባዊ ምስሕሓብ ኣብ መዓልቦኡ ከይበጽሖ፡ ቅድመ ምድላዎት ከይገበረትሉ ብሃንደበት ኢያ ነቲ ን20 ዓመታት ዜጋታታ ብናይ ኣሕዋቶም ጠያይት ዝቐዘፉሉ ዝነበሩ ምስ ኢትዮጵያ ዘዋስና ዶባት ከፊተዮ ዝበለት። ብልክዕ ንምዝራብ፡ ካብ ከባቢ ግምቦት 1998 ዓ.ም ኣትሒዙ ክሳብ 10 መስከረም 2018 ዓ.ም ዶባት ኤርትራን ኢትዮጵያን፡ ኣብ ናይ መትሮታት ርሕቀት ኮይኖም፡ ሓደ ነቲ ካልእ ከጥፍእ ከይደቀሱ ዝሓድሩ ብክልተ ተጻረርቲ ሓይልታት ኢዩ ዝሕሎ ዝነበረ። እዞም ክልተ ተጻረርቲ ሓይልታት፡ ሓንሳብ ክቃተሉ፡ ካልእ እዋን ሓድሕዶም ክፈካከሩ ኢዮም 20 ዓመታት ኣሕሊፎም።

እቲ ኣዝዩ ንሰማዕቲ ዘገርምን ክትኣምኖውን ዝዕርዕርካን ግን፡ ነቲ ናይዞም ክልተ ተጻረርቲ ሓይልታት ተተኮሱቲ ሓድሕድ ዝተፋጠጠሉ ናይ ውግእን ሞትን ዞባ፡ ነቲ ብጸልማት ኣጸሚዩ ተንከስ ንዝበለውን መታን ኣዘንጊዑ ከይጽጋዕ ተባሂሉ፡ ሓዊ ብዝተፍኡ ፈንጅታት ዝተሓጽረ ቦታ ዝሰግሩ፡ ነብሶም ዝቐበጹ ቆልዓ ሰበይቲ ምንባሮም ኢዩ። እወ - ካብታ ኤርትራ ትበሃል ናብ ዓባይ ቤት ማእሰርቲ ዝተቐየረት ሃገር ዝሃድሙ፡ ነቲ ኩሉ ናይ ክልቲኡ ወገን ተተኮስትን ኣብ ዝረግጽዎ መሬት ዝተጻወደ ፈንጅታትን ብዕድል ክሰግሩ ወይ ኣብኡ ተሪፎም ቀለብ ኣዛብእ ክኾኑ ዝመርጹ ሰባት (እንተላይ ቆልዓ ሰበይቲ) ነይሮም። ነዚ ናይ ሞትን ቅትለትን ዝበልናዮ ቀጢን ዞባ እምበኣር ብዙሓት ዝጨነቐም ቆልዓ ሰበይቲ ሰጊሮም ኢዮም። ብዙሓት ረሳኦም ዝተኣከበን ደሃዮም ዝጠፍኣን ሰባት ከኣ ብዙሕ ጸበባን ስቓይን ዝረኽቡሉ ቦታ ኢዩ።

ሰሉስ 11 መስከረም 2018 ዓ.ም ረፋድ ዓለም ዘይተጸበየቶ ሃንደበታዊ ተኣምር ዝረኣየትላ መዓልቲ ኢያ። እቲ ክሳብ ሰኔይ 10 መስከረም ናይ ሞትን ቅዝፈትን ዝነበረ ዞባ፡ ሃንደበት ክጠሓስ ተዓዚብና። እቶም ኩሉ ዓይነት ተተኮሱቲ እናስነቐ ንሓድሕዱ ዘዋድእዎ ዝነበሩ ላዕለዎት ኣዘዝቲ ናይ ክልቲኡ ሰራዊት፡ ነቲ ብክቱር ምእዙዝነቱ ዝነጻቐዎን ናብ ደረጃ እንስሳ ወሪዱ ዝተራእዮም ወታደር፡ ሃንደበት ዕጥቁ ፈቲሑ፡ ናይ ሰላምታ ኢድ ክጨባበጥ ኣዚዞም። “ትማሊ ስለምንታይ ንቃተል ነይርና፡ ሎሚንኸ ብኸመይ ተመሓዚና?” ዝብል ሕቶ ዘቐርብ ዘይብሉ ከኣ፡ ብድሌት ናይቶም ንነብሶም ናብ ፍጹም ገበርትን ሓደግትን፡ ቀተልትን መሓርትን ዝተቐየሩ ናይ “ልዕለ ተፈጥሮ” ሰባት፡ እቲ ናይ ሞትን ቅዝፈትን

ዝነበረ ዞባ፡ ‘ናይ ሰላምን ሰናይ ጉርብትናን ዞባ ኮይኑ ኢዩ’ ተባሂሉ። ካብዛ መዓልቲ’ዚ ኣገገኛ ኮከብ፡ ካብታ 320 ዓመታት ናብ ጸልማት ዕጽውቲ ሳንዱቕ ተቐይራ ዝጸንሐት ኤርትራ ወጺኡ፡ ካልእ ዓለም ክርኢ ዝደሊ ናይ ትማሊ እሱር ዝነበረ ህዝብን፡ ኣብ ውሽጢ’ቲ 20 ዓመታት ኣብታ ዕጽውቲ ሳንዱቕ ዝነበረ ኩነታት ክፈልጥ ዝደሊ ብግዳም ዝነበረ ካብን ናብን ደባት ክልቲኡ ሃገራት ዝመላለስ ህዝቢ፡ ነቲ ናይ ትማሊ ናይ ሞት ቀጠና ጥሒሱዎ ክሓልፍ ተዓዚብና።

ኩሉ’ዚ ግን ብድሌት ናይቶም ንነብሶም ናብ ዝወጸሎም መለኽቲ ዝለወጡ ናጋውስ ምድሪ’ ስለ ዝግበርን፡ ጽባሕ እንታይ ይሓስቡ ስለ ዘይፍለጥን፡ እቲ ካብን ናብን ዝሰግር ህዝቢ ኩሉ ግዜ ከብዱ ምስ ሓቆፊ ኢዩ። መን ይፈልጥ ድሕሪ ሓደ ሰዓት፡ ዋላውን ድሕሪ ሓንቲ ደቂቕ፡ ነቲ ከም ድላዮም ዝእዝዝዎ ዓስከር፡ ተወዝ ንዝበለ ክቕትል ይእዝዝዎ ይኾኑ። እቲ ንነብሱ ናብ ፍጹም ጊላ ዝለወጠ ዓስከር’ውን ዝተባህሎ ካብ ምግባር ዝሓልፍ ካልእ ምርጫ የብሉን። “ኣይቀትልን” ዝበለ ፡ ንባዕሉ ከም ዝቕትል ይፈልጥ ኢዩ። ሕጂ’ውን ኩሉ ኣብ ፍቓድን ድሌትን ናይቶም ናጋውስ ምድሪ’ ኢዩ’ሞ፡ እነሆ እቲ ብውሽጡ ዘይቅሱን ናይ ሰላም ኣየር ካብ ዝነፍስ ሓደ ወርሒ ኮይኑ ኣሎ።

ኣብቲ ‘ናይ ሞት ቀጠና’ ሰላም ሰፊኑ ኣሎ። እቶም ነቲ ዞባ ናብ ናይ ሞት ቀጠና ዝቐየሩ ሰባትን፡ እቲ ምክንያት ከኣ ብዓቢኡን ገና ህያው ስለ ዘለዉ ግን “ናይ ሓዋሩ ሰላም ኢዩ” ንምባል ዘድፍር ኣይኮነን። ኣብዘን ዝሓለፉ 30 መዓልታት እምበኣር፡ ኣዝዮም ብዙሓት ብጽቡቕን ሕማቕን ዝግለጹ ምዕባሌታት ርኢና ኢና። ሕጂ’ውን እቶም ገበርትን ሓደግትን ዝበልናዮም ናጋውስ ምድሪ’፡ እንታይ ክግበር ምጂኑ ስለ ዘይዛረቡ፡ ከም ገለ እንተ ተዛረቡ’ውን ስለ ዘይእመኑ (ዝእመን’ውን ስለ ዘይዛረቡ) ሰባት ንትዕዝብትታቶም ብብዝመስሎም ክገልጽዎ ኢዮም ጸኒሖም። ብርግጽ ኩሉ ዝወሃብን እንሰምዖን ወረን ትንታኔን ሓቂ ከይከውን ይኸእል ኢዩ። ሓሶት ኢዩ ንምባል’ውን ዘድፍር ኣይኮነን። ብዙሓት ዘይተጸበናዮምን “ዘይእመን ኢዩ” ዝበልናዮምን ነገራት፡ ድሒሮም ህያው ኮይኖምን ክንኣምኖምን ስለ ዝጸናሕና። ሕጂ’ውን ክንኣምኖን ከይንኣምኖን ኣብ ማሕፋዳታት ትዕዝብትታትና ኣቐሚጥናዮ ክንጸንሕ፡ ገለ ወስ ክብለኩም ኢዩ።

እዚ ሎሚ ከም ዜና ዘቕርብሉም ዘለኹ ከኣ፡ ኣነ ብኣካል ዝነበርኩዎ ኣይኮነን። ቀዳማይ ኣቐባሊ ሓበሬት’ውን ኣይኮነንኩን። ሓደ “ካብ እሙናት ምንጭታት ዝረኹብኩዎ ኢዩ፡ ባዕልኻ ብዝጥዕም መንገዲ ኣቕርብለይ” ስለ ዝበለኒ ኢዩ ናብ ሰማዕቲ ክዝርግሐ ወሲኑ።

እነሆ ከአ ኩሎጎቲ ዝሰማዕኩዎ፡ እቲ ዝእመን ክእመን፡ እቲ ዘጠራጥር ከአ ከም ትዕዝብቲ ተታሒዙ ክጸንሕ፡ ከም ዘለዎ ናብ ሰማዕቲ ኣቕርቦ ኣለኹ። ሰናይ ንባብ

1. እቲ ኣብ ኤርትራ ዘሎ ኩነታት፡ ካብቲ ኣብ ደገ ኮይንና እንሰምዎ ኣዝዩ ዝተፈልየን ዝያዳ ዝኸፍአን ኣሰካፍን ኢዩ
2. እተን ነብሰን ኪኢለን ውዱእን ዘይውዱእን ኣቕሑት ንግዳም ዝልእካ ዝነበራ ከተማታት ሃገርና (ኣስመራ ጸዕዳውን ብዓባያ) ሎሚ ነዛ ንነብሰን ምዃን ስኢነን፡ ኣብ ዓዲ ግራት ብዝተሰርሐ ባኒ ይዕንገላ ኣለዎ።
3. ከተማታት ኤርትራ ብጽሬተንን፡ ብጽፈት ዝኸተልኦ ምሕደራን ካብ ኣህጉርና ኣፍሪቃ ኣብ ቅድሚት ዝስርዓ ኢየን። ጎደናታተን ፍሉጥ፡ ዕዳጋን መዘናግዒ ቦታታትን ፍሉጥን ንዕኡ ብዝከታተል ኣካል ብስርዓት ዝተሓዘን ኢዩ ነይሩ። ሎሚ ግን ብስም ሰላም ወሪዶ ዘሎ ስርዓተ ኣልቦነት መግለጺ የብሉን። ፍሉጥ ናይ ዕዳጋ ቦታ የለን። ኩሎ ጎደናታትን ህዝባዊ ቦታታትን መጻወቲ ኩዕሶ ሜዳን፡ ኮታ ኩሎ ‘ሰብ ይሓልፎ ኢዩ’ ዝበሃል ክፋት ቦታን ናብ ዕዳጋን መሻየጢ ቦታን ተቐይሩ ኣሎ። ሎሚ መልክዕ ከተማና ከም ቀደሙ የሎን፡ ተቐይሩ ኢዩ።
4. እቲ ን27 ዓመታት ኣብ እንግድዳ ህዝብና ዝተጸዕነ ናይ ራዕዲ ስርዓት፡ ገዲዱን መልክዑ ለዊጡን ኢዩ መጺኡ። ሎሚ ብክቱር ነብሰ ተኣማንነት ክሳዶም ነፊሖም ኣብ ከተማታት ሃገርና ብፍላይ ኣብ ኣስመራ ብትዕቢትን ንዕቀትን ዝንቀሳቐሱ እቶም ቀጠልያ መብራህቲ (Green light) ዝተዋህቦም፡ ጁባታቶም ምሉእ፡ ካብ ስግር መረብ ዝመጹ ኢትዮጵያውያን ኢዮም።
5. ገለ ብመንገዲ ሳዋ ናብ ወታደራዊ መዓስከራት፡ ገለ ብስግረ ዶብ - መንእሰያት ደቀን ዝስኣና ከተማታት ሃገርና፡ ብትዕቢትን ንዕቀትን ብዝሓበጡ ኢትዮጵያውያን ኣጎብዝ የዕለቕልቕ ኣለዎ። እዚ ከይኣክል እቶም ጽባሕ ክጉብዙ እንዝጽቡዮም ቆልዑውን ካብ ዓደ-ቦኦም ይጠፍኡ ኢዮም ዘለዉ። ብኣንጻሩ ከተማታት ትግራይ ተስፋ ብዝጸንቀቐ፡ ሓገዝን ረድኤትን ብዝጽቡዩ ኤርትራውያን ቆልዓ-ሰበይቲ ተጎቢኦን ይርከባ።
6. ሰብዓ- ሰማንያ (70/80) ዝዕድሜኦም ሽማግሌታት ኤርትራ “ኣድግን ወረሰቲ ገዛን ዝበልናዮም ተሪፎም ዝነበሩ ደቂ-ደቅና ገዲፎሙና ናብ ኢትዮጵያ ሰርጊሮም፡ ብጽምዋ ተበሊዕና ኣለና” እናበሉ እናነብዑ የስቆርቁሩ ኣለዉ። ዝብሉ ካብዚ ካብ ደገ ደዊልና ዝብሉ ሰባትውን ኣጋጢሞሙኒ ኣለዉ። ኤርትራ ትጸንት ኣላ።

7. እዞም ካብ ስግር ማዕዶ ዝመጹ ሰብ ገንዘብ፡ ሕጊ ትራፊክ ኤርትራውን ኣይንታዮምን ኢዮ። ፖሊስ ትራፊክ ኤርትራ “ከይትሓትዎም” ስለ ዝተባህሉ፡ ቃሕ ከም ዝበሎም ኢዮም ሕግታት ትራፊክ ዝጥሕሱ። መኣስ እዚ ጥራይ፡ መካይን ሒዞም ካብ ስግር መረብ ዝመጹ ኢትዮጵያውያን፡ ዘይ ኤርትራዊ ታርጋ ብዝሓዛ ሚኒስጥር ብኣዝዩ ትሑት ታሪፍ ከም ታክሲ ይሰርሓ ኣለዎ። ነዚ ኣተንጎውን ሕጊ ንግዲ ኤርትራ ዝምልከተን ኣይኮነን።

8. ኣብ ጽርግያታትን ጎደናታትን ኤርትራ፡ ነዳዲ ብጀሪካናት ብቑሉዕ ካብቲ ኣብ መዐደሊ ነዳዲ ዝዕደል ብዝሓሰረ ዋጋ - ብፍኑው ኢዮ ዝሸየጥ። መቐለ በጺሕና ዝብሉ ካልኣት ሰባትውን፡ “ኣብ ጎደናታትን ጽርግያታትን ናይታ ከተማ፡ ናይ ኣስመራ ቢራ፡ ካብ ኤርትራ ካብ ዝተመልሳ መካይን፡ ኣብ ጽርግያታት ብፍኑው ክሸየጥ ርኢና” ይብሉ።

9. “ህግደፍ ኣብ ዝሓለፈ 20 ዓመታት፡ ንኤርትራ ምስ ደገ ከም ዘይትራኸብ ብክቢ ዓጽዮ፡ ብመደብ ኣብ ምዕናው ኤርትራውነትን፡ ኤርትራዊት ስድራን ኢዮ ክሰርሕ ጸኒሑ” ዝብሉ፡ እቲ ኩነታት ዘሕዞኖም ሰባት ኣምሪሮም ይዛረቡ ኣለዉ።

10. ንዓይ ልዕሊ ኩሉ ዘሰንበደንን ንክኣምኖውን ኣጸጊሙኒ ዘሎ ግን ካልእ ኢዮ። እቶም ካብ ውሽጢ ኢትዮጵያ ብፍላይ ካብ ትግራይ ናብ ኤርትራ ዝኣትዉ መራሕቲ ዓበይቲ መካይን ያኣዩ ዕጡቓት ሰብ ብረት ከም ዘለዉዎም ይንገር ኣሎ። ኣብታ ምጭውቲ ከተማና ድሕሪ ፍርቂ ለይቲ፡ ዕጡቓት ኣካላት ስለያን ጸጥታን ኢትዮጵያ ክዛወሩ ይረኣዩ ኣለዉ። በዚ ከኣ ኢዮ እቲ ምቁጽጻር ዘይብሉ ምክፋት ዶባት ካብ ተራ ንግዲ ዝሓልፍ ካልእ ስወር ፖለቲካዊ ዕላማ ከይህልዎ ዝፍራሕ።

11. ላዕለዎት ሓለፍቲ መንግስቲ ኤርትራ፡ እቲ ኩነታት ኣርሚመዎም፡ ኣብ ገንዘብ ኮፍ ኢሎም ኢዮም ዝዕዘቡ ዘለዉ። ኩሉ’ቲ “ገሊኦም ብፍቓዶም ስልጣኖም ሓዲጎም፡ ገሊኦም ተሰጉጎም ወዘተ” ዝብል ቡብመዓልቱ እንሰምዖ ወረ፡ “ኣብ ቤት ጽሕፈት ፕረዚደንት ተሰሪሑ ዝፍኖ ኢዮ” ዝብሉ’ውን ኣለዉ።

ብሓፈሻ፡ እዚ ምስ ሓድሽ ኢትዮጵያዊ መራሒ ዝረኣ ዘሎ ቅጥዑ ዝሓለፈ ሸኸርከር፡ “ብዋጋ ልኡላውነት ሃገርናን ክብሪ ህዝብናን፡ ብዋጋ ሰማእታትናን ኣብ ጎዳጉዲ ዝበልዩ ዘለዉ ጀጋኑናን፡ ውልቃዊ ድሕነት ኢሰያስ ኣፎርቅን ስድራ-ቤቱን ንምርግጋጽ ኢዮ” ዝብል ዓቢ ስንባደን ፍርሕን ፈጢሩ ምህላዉ ይዝረብ ኣሎ።

ንሎሚ ኣብዚ ከውድእ ኢዮ

**ታዲላ ኪዳነ
በርሚንግሃም**